

סוד הארץ וסודה של ירושלים

הרבנית רותי שפירא

1. ויקרא פרשת קדושים פרק יט פסוק כג - כה (כג) וְכִי תֵבֹאוּ אֶל הָאָרֶץ וְנִטְעַתֶם כָּל עֵץ מֵאֲכַל וְעִרְלָתֶם עִרְלָתוֹ אֶת פְּרִיֹו שְׁלֹשׁ שָׁנִים יִהְיֶה לָכֶם עֵרְלִים לֹא יֵאָכֵל: (כד) וּבִשְׁנֵה הָרְבִיעִית יִהְיֶה כָּל פְּרִיֹו קֹדֶשׁ הַלְּלוּיִם לַה': (כה) וּבִשְׁנֵה הַחֲמִישִׁתַּ תֹּאכְלוּ אֶת פְּרִיֹו לְהוֹסִיף לָכֶם תְּבֹאֲתוּ אֲנִי ה' אֱ-לֹהֵיכֶם:
2. רבינו בחיי ויקרא פרשת קדושים פרק יט פסוק כג
ע"ד הפשט: טעם המצוה לתת כבוד להקב"ה מהפרי הראשון הגמור הטוב שבארצנו ושלא נאכל ממנו עד אשר נביא שנה אחת כל פריו הלולים, וידוע כי האילן בתוך שלש שנים פרו מועט ואין בו טעם או ריח, ולכך אינו ראוי שנקריב אותו לפני ה', ורוב האילנות אינן מוציאות פירות עד השנה הרביעית לפי שכחו אינו נגמר בתוך שלש עד שתכנס השנה הרביעית.
3. ספרא קדושים פרשה ג סוף פרק ה אות ט
רבי עקיבא אומר דברה תורה כנגד היצר שלא יהיה אדם אומר הרי ארבע שנים אני מצטער בו חנם לכך נאמר להוסיף לכם תבואתו.
4. רש"י שמות פרשת וארא פרק ו פסוק יב
וכן כל לשון ערלה אני אומר שהוא אטום (ירמיה ו י) ערלה אזנם, אטומה משמוע, (ירמיה ט כה) [...] שלש שנים יהיה לכם ערלים, אטום ומכוסה ומובדל מלאכלו:
5. של"ה פרשת קדושים דרך חיים תוכחת מוסר
שלא לאכול פירות ערלה, שנאמר (ויקרא יט, כג) 'שלש שנים יהיה לכם ערלים לא יאכל'. (טעמי מצות, לא תעשין קמ"א), טעם מצוה זו, לפי שכל השלש שנים הראשונים כחות הטומאה שולטות באילן, ונקראו 'ערלים', והנהנה מהפירות הנולדים מהכח ההיא, כאילו נהנה מכח הטומאה הנקרא 'ערלה', כי הם חלקם וגורלם. וצריך להסירם ולגרשם מכרם ה' צבאות. ואחר השלש שנים חל על האילן קדושה וטהרה.
6. אלשיך פרשת קדושים
יראה כי השלש שנים הראשונים, הארץ תתן כח חצוני שבה, וברביעי מתחיל לתת מהקדושה והוא קדש הלולים לה', ובחמישי יותר לכם. ובזכות שתכם כל מה שברביעי לה' יהיה להוסיף לכם תבואתו, אני ה' אלהיכם מביטיחכם בכך
7. ספר החינוך פרשת קדושים מצוה רמז
משרשי המצוה, שרצה האל להיות האדם מתעורר להלל השם ברוך הוא בתחילת מבחר פירות אילנותיו, כדי שינוח עליו נועם השם וברכתו ויתברכו פירותיו, כי האל הטוב חפץ בטוב בריותיו, ולכן צונו להעלותן ולאכול אותן במקום שבחר מימי קדם לעבודתו ברוך הוא, כי שם צוה יי את הברכה, ומבחר פירות האילן הם היוצאים בשנה הרביעית.
ועוד יש תועלת לאדם בהיותו מצווה לאכול במקום שהוא קצת פירותיו, כגון זה ומעשר שני וגם מעשר בהמה, כי מתוך כך יקבע מושבו או מושב קצת מבניו באותו המקום ללמוד תורה שם, כי שם מורי התורה ועיקר החכמה, וכמו שנכתוב במצות מעשר שני בעזרת השם.
והרמב"ן זכרונו לברכה כתב בטעם מצוה זו בפירושו, כדי לכבד השם מראשית כל תבואתנו ולא נאכל מהם עד שנביא כל פרי שנה אחת הלולים לה' והנה אין הפרי בתוך שלש ראוי להקריבו לפי שהוא מועט, גם שאין נותן בפריו טעם או ריח טוב, גם כי רוב האילנות לא יוציאו פירות כלל עד שנה רביעית לנטיעתן, ולכך נמתין לכולן, והמצוה הזאת דומה לבכורים. ועוד כתב כי אמת הדבר עוד שהפרי בתחילת נטיעתו עד השנה הרביעית, רב הלחות דבק מאד, מזיק לגוף ואיננו טוב לאכילה, כדג שאין לו קשקשת והמאכלים הנאסרים בתורה שהם רעים גם לגוף.

8. ויקרא רבה פרשת קדושים פרשה כה
דרש ר' יהודה בן פדיה מי יגלה עפר מעיניך אדם הראשון שלא יכולתה לעמוד על ציוויך שעה אחת והרי בניך ממתניין לערלה שלש
שנים. אמ' ר' הונא כד שמע בר קפרא כן אמ' יפה דרש יהודה בר אחתי. כי תבאו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל.

9. ר' צדוק הכהן מלובלין - פרי צדיק דברים לערב יום הכפורים
[...] לכן צריכים אנחנו לעקר ולשרש ולתקן שורש התחלת חטא אדם הראשון שהיה ראשית בענין אכילה. ואמרו במדרש (בראשית
רבה כ"א, ז') מי יגלה עפר מעיניך אדם הראשון שלא יכלת לעמוד בציוויך שעה אחת והרי בניך ממתנינים לערלה שלוש שנים וזה הוא
תיקון חטאו.

10. מי מרום - הגרי"מ חרל"פ- ויקרא עמ' פב
אולם אע"פ שמצידנו מובלטת יותר קדושת פירות נטע רבעי שהם קודש הילולים לה', ופירות השנה החמישית ואילך הם חול, בכל
זאת יש לדעת כי החול שלהם הוא מפני שאין לנו תפיסה בקדושת הפירות שאחר השנה הרביעית, לפיכך לדידן הם חול, ובאמת
קדושה מופלאה טמונה בהם, שמאז ואילך הכל מתווסף והולך כאילו כבר נפטרו מכל בחינות הערלה וכיוצא שהיתה נאחזת בארץ.
וכמו האדם מישראל שקודם המילה הוא ערל ואח"כ כשנמול הוא ישראל טבעי, ולרוממותו אין גבול ושיעור, כך הם הפירות השנה
החמישית ואילך, אין קץ לרוממות קדושתן הטבעית המוסיפה והולכת, ואין בהם עוד כוח המגרע כי אם כח מגדל ומוסיף.

11. מי מרום - שם עמ' צ
ומה שהנטע רבעי נאכל בירושלים דווקא הוא דמשנה חמישית ואילך מתלווה אורה של ירושלים לבעלים לכל מקום שילכו שם,
'אשרי העם שככה לו אשרי העם שד' א-לקיו'.